

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ НА ДЕМОКРАТИЗАЦІЮ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Розвиток суспільних відносин, становлення громадянського суспільства зумовлюють необхідність перегляду традицій вітчизняного державотворення та виводження в Україні практики децентралізації влади, що заснована на аналізі національних особливостей розвитку правової системи та світового досвіду у цій сфері. **Мета дослідження:** комплексний науковий аналіз правової природи децентралізації влади як механізму обмеження державної влади в умовах демократичної трансформації.

Завдання дослідження: проаналізувати основні концепції децентралізації публічної влади з огляду на досвід європейських демократій. З'ясувати особливості проведення децентралізації публічної влади у федеративній та унітарній державі в умовах глобалізації. **Об'єкт дослідження:** суспільні відносини, що виникають у процесі розмежування функцій і повноважень між центральними та місцевими органами публічної влади, наслідком яких є таке правове явище як децентралізація. **Предмет дослідження:** децентралізація державного устрою. Децентралізація публічної влади в правовій теорії та її практичне втілення в державотворчій та правотворчій практиці. Децентралізація публічної влади є невід'ємною частиною правової та політичної реальності сьогодення, запорукою ефективної демократії та підґрунтям дотримання принципу верховенства права. В той же час, гармонійний розвиток цього явища відповідно до потреб та вимог часу безпосередньо залежить від глибокого та всебічного дослідження його генези. Історія американської та європейської правової думки містить дві різні моделі децентралізації влади, які потребують осмислення в контексті сучасної державотворчої практики. Окрім того, ґрунтовного аналізу вимагає децентралізація як один з принципів демократичного врядування у процесі становлення конституційного типу держави. Не можна також оминути увагою розвиток ідеї децентралізації в українській політико-правовій думці та державотворчій практиці. Як влучно зауважує П. Морґос, історія децентралізованої держави є історією суперечностей, пов'язаних із пошуком найкращої форми організації державної влади. Кілька останніх десятиріч поняття «децентралізація» є основним у Європі, воно також стало об'єднуючим стосовно економічного розвитку регіонів у цій частині світу. Децентралізація як концепція набуває багатьох форм, зважаючи на історію країн, рівні розвитку, культуру й підходи до державного управління [1, с. 40]. Погоджуючись із думкою дослідника вважаємо за потрібне розглянути ідею децентралізації в європейській політико-правовій традиції. Історія розвитку ідеї децентралізації в європейських країнах простежується дещо пізніше ніж у США. Наприклад, у XVI ст. серед вчених європейських країн зароджувалася полеміка з питань наукового пошуку вдосконалення форми державного устрою шляхом вибудовування системи зв'язків між його елементами. Доцільність виникнення цієї проблематики обумовлена політико-правовими потребами, адже органи місцевої влади вирішували питання не лише місцевого значення, а й державного. Так, засновником теорії децентралізації державної влади вважають І. Альтузія, який у своїх наукових працях обґрунтував теорію федеральної державної організації [2, с. 69]. Питаннями децентралізації публічної влади цікавилися багато провідних європейських мислителів. Так, ідею справедливості та соціальної рівності під час становлення громадянського суспільства відстоювали у своїх наукових працях такі відомі європейські мислителі як І. Кант та Р. Моль, який увів у світову теорію держави і права поняття «правова держава». Французька модель демократичного суспільства, що базується на теорії розвитку парламентаризму обґрунтована в наукових працях А. де Токвіля, А. Есмена, Л. Дюгі, М. Оріу [3]. Як зазначає німецький державознавець Г. Еллінек, у зв'язку із зростанням сучасного державного порядку, оскільки він був покликаний звільнити державу від шкідливих наслідків абсолютизму, виникла вимога певної форми децентралізації, а саме самоврядування. Ця політична вимога мала дуже важливі правові наслідки. Основними формами децентралізації науковець називає два різко відмінних один від одного її види: децентралізація адміністративна і децентралізація в формі самоврядування [4, с. 318]. Витокі ідеї децентралізації у Європі можна простежити ще в Середньовіччі і пов'язані вони, насамперед, з особливою системою міського самоврядування, передбаченою Магдебурзьким правом. Вже у XIX ст. вона перетворилася в ідею місцевого самоврядування європейських держав загалом. Становлення серйозної ролі місцевого самоврядування в більшості європейських країн пов'язують з діяльністю Ради Європи. Після Другої світової війни ця міжнародна організація почала розглядати ідею децентралізації як одну з провідних передумов становлення демократичного суспільства. Така політика знайшла відображення у Європейській хартії місцевого самоврядування, прийнятій 15 жовтня 1985 року. Цим документом визначаються повноваження органів місцевого самоврядування щодо вирішення будь-яких питань, що стосуються сфери їхньої компетенції [5, с. 82]. У більшості європейських держав ратифікація Європейської хартії місцевого самоврядування призвела до збільшення повноважень місцевих державних органів та установ у межах закону [6, с. 195-196]. Також цим документом забороняється надмірне втручання центральної влади у діяльність органів місцевого самоврядування, за виключенням випадків, передбачених законодавством. **Висновок:** Отож, принцип децентралізації, як основоположний для конституційної держави, було остаточно запроваджено на початку XXI століття. При цьому варто зауважити, що продовження реформ з децентралізації влади у багатьох державах відбувається і до нині.

Список використаних джерел

1. Морґос П. Процес децентралізації: деякі основні концепції розподілу повноважень між державним, регіональним та місцевим рівнями влади. Економічний часопис – XXI. 2006. № 5–6.
2. Цурканова І. О. Сутність та особливості централізації та децентралізації органів влади в Україні. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Політологія. 2012.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15.10.1985 / URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_03
4. Еллінек Г. Общее учение о государстве. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. 400 с.
5. Шпак Ю. О. Досвід реформування місцевого самоврядування у Великобританії. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. № 10. С. 82–84.
6. Колодій О. М. Досвід децентралізації у Франції. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2018. Т. 29(68). № 1. С. 195–199.